

Kodanikuühendus EESTI METSA ABIKS (EMA)
abi@eestimetsaabiks.ee

Pöördumine looduslike pühapaikade päästmiseks

22.03.2018

Vabariigi president Kersti Kaljulaid

Eesti Vabariigi peaminister Jüri Ratas

Kultuuriminister Indrek Saar

Keskkonnaminister Siim Kiisler

Siseminister Andres Anvelt

Maaeluminister Tarmo Tamm

Õiguskantsler Ülle Madise

Rahvusvahelise Looduskaitseliidu (IUCN) 2008. a maailmakongressi otsusel tunnistati looduslikud pühapaigad inimkonna vanimateks kaitsealadeks ning otsustati võtta kasutusele meetmed pühapaikade kaardistamiseks, rüüstamise lõpetamiseks, rüvetamise heastamiseks ning kaitsmiseks ajaloolisi tavasid järgides. Selle otsuse kiitis heaks ka Eesti Vabariik.

Looduslikud pühapaigad (hiied, pühad puud, kivid, koopad, mäed, pangad, karid, saared, allikad, ojad, jõed, järved ja merealad) on iseloomulik ja väärtuslik osa Eesti elukeskkonnast ja pärandmaastikust. Pühapaikadega seotud vaimne pärand (tavad, rituaalid, uskumused, teadmised, ajalooline maakasutus) on lahutamatu osa eesti looduslähedasest rahvakultuurist ja hingest.

Viimastel aastatel on tulnud ilmsiks kümneid juhtumeid, kus kaitsealused pühapaigad ja nende lähiümbrus on lagedaks raiutud. Need raied on toimunud reeglina Muinsus- ja Keskkonnaameti eelneval kooskõlastusel või vaikival nõusolekul. On tavapärane, et hiiekohtades, pühade kivide, allikate ja puude ümbruses lubatakse karistamatult metsa raiuda, maad harida, loomi karjatada ning muul moel looduskeskkonda ja pühapaika kahjustada.

Pühapaikade rüüstamise otseseks põhjuseks on Nõukogude Liidu okupatsiooniajast pärinev praktika, kus pühapaikade kaitset korraldatakse looduse üksikobjektina looduskaitseaduse alusel ja muinsuskaitseadusest lähtudes arheoloogiamälestisena. Eesti Vabariigi seadustes

puudub tänaseni loodusliku pühapaiga mõiste ja seega pole seadustes pühapaikade kaitse regulatsiooni. Aastatel 2004-2015 toimunud aruteludes ja nende põhjal valminud eelnõudes valmistati pühapaikade õiguslik regulatsioon ette (nt 2015. a muinsuskaitseaduse muutmise eelnõu nägi ette loodusliku pühapaiga mälestise liigi loomise), aga Kultuuriministeeriumi ja Muinsuskaitseameti vastuseisu tõttu on see tänaseni rakendamata.

Kuni 4000 pühapaika on seni kaardistamata, oodates täiemahulise inventuuri käivitamist. See pole enam üksnes loodus- ja kultuuripärandi ning rahvusliku identiteedi kaitsmise küsimus, vaid puudutab vahetult paljusid metsaomanikke ja puidutööstust tervikuna. Eestis kahjustatakse või hävitatakse metsamajandamise käigus igal aastal kuni 600 ha pühapaiku ja sealt jõuab puiduturule üle 50 000 tm puitu. Selline majandustegevus on tõsisel vastuolul rahvusvahelise metsade vastutustundliku majandamise põhimõtetega.

FSC on Eesti jaoks koostanud riikliku kontrollitud riskihinnangu. See on kohustuslik kõikidele ettevõtetele, kes soovivad turundada piirkonnast pärinevat materjali kontrollitud puidu tarneahela standardi alusel. Koostatud riskihinnang rakendub alates 20.03.2018 ning selle kohaselt ei tohi looduslikest pühapaikadest pärit puit FSC märgi all puiduturule jõuda. Selle nõude mittetäitmine võib kaasa tuua FSC tarneahela sertifikaadi peatamise mitmesajal ettevõttel. Riik on oma tegemata töö tõttu pannud puiduettevõtteid rahvusvahelisel puiduturul väga keerulisse olukorda, mis vajab kiiret lahendamist.

Pühapaikade täiemahulise inventeerimise üksikasjalik kava valmis laiapõhjalises pühapaikade eksperdinõukogus 2014. a kevadel. Paraku jättis Kultuuriministeerium selle rahapuudusele viidates rakendamata.

Soovime, et Eesti Vabariigi valitsus astuks kiiremas korras hädavajalikud sammud Eesti looduslike pühapaikade päästmiseks:

- 1. Tuleb lõpetada looduslike pühapaikade rüüstamisele ja hävitamisele kaasa aitamine ja võtta vastutusele ametnikud, kelle heakskiidul on see juhtunud.**
- 2. Pühapaikade kaitse tõhustamise esimese meetmena tuleb Muinsuskaitseadusesse lisada loodusliku pühapaiga mälestise liik ja tagada seal tingimused pühapaikadega seotud vaimse kultuuripärandi avaldamiseks.**
- 3. Koheselt peab alustama ettevalmistusi pühapaikade täiemahulise inventuuri käivitamiseks.**

Allakirjutanud

Eesti Metsa Abiks MTÜ
Tartu Ülikooli looduslike pühapaikade keskus
Taarausuliste ja Maausuliste Maavalla Koda
Hiite Maja SA
Riigikogu looduslike pühapaikade toetusrühm

....
.....
....

Pöördumise lisad:

1. Rüüstatud pühapaigad. Tartu Ülikooli looduslike pühapaikade keskus
2. Muinsuskaitseaduse eelnõu täpsustavad ettepanekud looduslike pühapaikade asjus. Tartu Ülikooli looduslike pühapaikade keskus